

URRE BERDEA

Modako fruitua da. Mendebaldeko herritar urbanoek produktu onuragarrien "erregina" esaten diote, haren koipeak gizentzen ez duelako. Baina ahukatearen produkzioa odolez zikinduta dago. Mexikoko Michoacan estatua da adibiderik esanguratsuena.

Ane Irazabal Elkorbarrutia

@Anelrazabal

ARGAZKIAK: COSIMO CARIDI

Héctor Torres ahukate ekoizleak pistola darama soinean. Mexikoko Michoacan estatuaren bihotzean dagoen Tancitaro udalerrian ez da arraroa nekazariak armatuta ikustea. Pistola batek armada mexikarraren presentziak baino segurtasun handiagoa ematen du. Torres, autodefentsa edo milizia armatuen kidea da: "Lur hauek nire aitarengandik jaso nituen. Eta aitak, berriz, aitonarengandik. Ikusten duzun zuhaitz bakoitza familiako kide bat da".

Tancitaro munduko ahuakate ekoizlerik handiena da. Michoacaneko lurak bolkanikoak dira, eta oso emankorrak urtaro guztietan. Ahuakatearen munduko hiriburua deitzen diote Tancitarori. Bertan 23.000 hektarea daude landatuta eta fruituaren produkzioak 5 milioi dolarreko irabaziak ematen ditu urtero. “Esker oneko zuhaitza da ahuakatea. Landatu eta bost urtera fruituak ematen ditu eta lau hilabetetik behin loratu egiten da. Hemen familia guztiek lan egiten dute fruituaren produkzioan: ereiten, uzta jasotzen edo paketatzen”, azaldu du Torresek. Irabaziak hain dira handiak, ezen hektarea batek 120.000 euro balio dituen. Ez da harritzekoa Mexikon ahuakateari urre berdea deitzea.

Edonola ere, Tancitarok udalerrri go-tortua dirudi. Sarrera guztietan barrikadak daude eta ekoizleek errondak egiten dituzte. Michoacaneko txoko honetan gerra odoltsua egin dute ahuakate produktoreek eta Zaldun Tenplarioak izeneko drogaren kartelek. “Narkotrafikatzaileak gure lurak lapurtzen saiatu

Tancitaron, indar komunitarioek segurtasun egitura sortu dute. Ahuakatearen gerraren aurretik nekazari soilak ziren gazteak polizia bihurtu dira. Militarrek bezala jantzita doaz eta erasorako fusilak daramatzate soinean.

» **Narkotrafikatzaileak jabetu ziren ahuakateak metanfetaminak baino diru gehiago ematen zuela. “Kuota kobratzen hasi ziren. Haien mehatxuen aurrean makurtzen ez ziren ekoizleak eta senideak bahitu zituzten”**

dira. Diruaren usainak erakarri ditu”, dio ekoizleak.

Torresek ondo baino hobeto gogoratzen du Zaldun Tenplarioak lehen aldiz iritsi ziren unea: “Duela hamar urte modu baketsuan aurkeztu zitzaizkigun. Basoetan metanfetamina prestatu nahi zutela esan ziguten. Errepideak asfaltatu zituzten eta argindar sarea eraiki zuten. Haien haienari ekin zioten eta guk gureari eutsi genion”. Halere, drogaren merkaturia kontrolatzen duten narkotrafikatzaileak azkar jabetu ziren ahuakateak metanfetaminak baino diru gehiago ematen zuela. “Hilabete gutxiren buruan 3.000 pesoko kuota (130.000 euro inguru) kobratzen hasi ziren. Haien mehatxuen aurrean makurtzen ez ziren ekoizleak eta haien familiak bahitu zituzten”.

Autodefentsen sorrera

Garai hartan Héctorren anaia zen Tancitaroko alkatea: Salvador Torres. “Mehatxuak areagotu zirenean, laguntza eskatu genion Felipe Calderónen Go-

Argazkietan,
Torres anaiak eta José Manuel Mireles.

bernuari. Ez zuen ezertarako balio izan. Estatuak armada zabaldu zuen, baina estortsioek, bahiketek, lapurretek eta hilketek bere horretan jarraitu zuten –gogora ekarri du politikari ohiak–, gure lehengusua hiru aldiz bahitu zuten. Hirugarren aldian ez zen itzuli”.

Tancitaroko biztanleak ziur daude armadak ezikusiarrena egiten zuela narkotrafikatzaileekin: “Horregatik sortu genituen indar komunitarioak. Ahuakate lurren jabeak ezkutuan bildu ginen eta justizia gure esku hartzea erabaki genuen”, oroitu du Salvadorrek. Hala, herritarrek armak erosi zituzten eta autodefentsa mugimendua hezurramitu zuten. Lehen urratsa: Mexikoko polizia eta armada Tancitarotik botatzea eta zerotik hasia.

Michoacaneke txoko guztietara zabaldu zen indar komunitarioaren aurpegiak ezagunena José Manuel Mireles da. Kirurgialari ohiak autodefentsen babesa dauka egun ere. Horregatik da ziurrenik drogaren kartelen jomuga nagusia eta ez du toki berean lo egiten egun bat baino gehiago. Michoacaneke kostaldean dagoen hotel batean onartu du Mirelesek gurekin batzea: “Mexikoko Gobernuak zeharo ustelduta dago. Narkotrafikatzaileen diruak edozein politikari erosi dezake. Narko-estatua da hau”. Lider politikoarentzat, Mexikon nagusi den eguneroko indarkeriaren ardura-dun bakarra gobernua da, ez krimen antolatua: “Estatuak guztiz abandonatu ditu gure herrialdeko txoko gehienak. Zer egin dute drogaren kartelek? Hutsune horiez baliatu dira edo hutsuneak sortzeko politikariak erosi dituzte”.

Mirelesek uste du Mexikoko herri-tarrak babes gabe sentitu direla urte gehiegitan: “Zoritxarreko narkoek modu honetan lortzen zuten lurren kon-

» **SALVADOR TORRES:**
“Armadak ezikusiarrena egiten zuen eta horregatik sortu genituen indar komunitarioak. Ahuakate lurren jabeak ezkutuan bildu ginen eta justizia gure esku hartzea erabaki genuen”

» **JOSÉ MANUEL MIRELES:**
“Estatuak guztiz abandonatu ditu gure herrialdeko txoko gehienak. Zer egin dute drogaren kartelek? Hutsune horiez baliatu dira edo hutsuneak sortzeko politikariak erosi dituzte”

trola. Ahuakate ortuaren jabearengana hurbiltzen ziren eta 1.000 peso (44 euro) eskaintzen zioten milioi bat peso (44.000 euro) balio zuen hektareagatik. Jabeak ezetz erantzunez gero, zera esaten zioten: “Ez baduzu nahi, zure alargarunari eskainiko diogu”. Azkenean senarra, amaztea, seme-alabak, ilobak eta

bizilagunak akabatzen zituzten. Zergatik? Lurrak inork erreklama ez zitzaizkan”.

Autodefentsen liderrak gogoratu du polizia komunitarioak 3.700 ahuakate-hektarea askatu zituela narkoen atzaparretatik. Denak oinordekorik gabe.

Borrokaren instituzionalizazioa

Mirelesek argi dauka autodefentsak la-saitzen direnean krimen antolatua ber-riz ere jabetuko dela Michoacanez. “Egunero zapaldu nahi gaituzte, egu-nero ostu nahi dituzte gure lurrak... Ez bada krimen antolatua, narkotrafika-tzaileak babesten dituen gobernua da. Herriak ulertu du aske izateko modu bakarra dela gure kabuz defendatzea. Ezin gara inorekin fidatu”.

Baina azkenaldian liskarrak izan dira Mexikoko armadaren eta autodefentsen artean. Militarrek hainbat operazio egin dituzte polizia komunitarioari armak kentzeko. Izan ere, Enrique Peña Nietoren Gobernuak erabaki du Michoacanen “ordena” berrezartzea. Estatuaren estrategia autodefentsa mugimendua zaitzea da. Hala, 2014an Mireles kartzelaratu zuten legez kanpoko armen jabetza atxikita. Autodefentsen liderrak hiru urte egin ditu kartzelan eta giltzapetuta zegoen bitartean bi aldiz jo dio bihotzekoak.

Estatuaren indarkeriak eztabaida sako-na bultzatu du autodefentsen artean. Borrokatzen jarraitu ala borroka insti-tuzionalizatu? Tancitaron, adibidez, in-dar komunitarioek CUSEPT (Cuerpos de Seguridad Pública de Tancitaro) izeneko segurtasun egitura sortu dute. Gerraren aurretik nekazari soilak ziren gazteak polizia bihurtu dira. Militarrek bezala jantzita doaz eta erasorako fusilak daramatzate soinean. Posible da gaz-te hauek ere lehenago edo beranduago

ustelkerian erortzea? Torres anaiek ez dute hori uste: “Herriko gazteak dira, eta beraz, haien lurak maite dituzte. Gainera, soldata altua dute”. Mirelesek aldiz, tristuraz dio autodefentsen mugimenduak traizio egin diola hasierako espirituari: “Borroka ofizializatu egiten den unean, borroka izateari uzten dio”.

Deforestazioa

Ahuakatea nahuatla hizkuntza uto-aztekako *ahuacatl* hitzetik dator eta esanahi oso bisuala du: zuhaitzaren testikulua. Bada, fruitua arbolan zintzilikatzen da pisuagatik lurrera erortzen den arte. Mexikon landatzen den ahukatea Hass motakoa da, hau da, jatorrizko zuhaitz *criollo*aren eta Hass aldaeraren arteko hibridoa.

Ahuakateak eragindako deforestazioa.

Michoacanen produzitzen diren ahukateen %90 AEBetara esportatzen dira. Edonola ere, nazioarteko eskaera asko hazi da azken urteotan: “Merkatu europarraren eta japoniarraren presioa gero eta gehiago nabaritzen dugu. Europan modako fruitua izendatu dute. Japonian, sushia egiteko funtsezko osagaia da”, azaldu du Torresek. Horrek produkzioaren gorakada ekarri du ezinbestean. Mexikon 10 ahukate-hektarea landatzen dira batez beste egunero. Luis Miguel Morales Mexikoko Unibertsitate Nazional Autonomoko irakaslea da eta deforestazioan aditua: “Ahuakatea droga be-

zalakoa da, aberats egin zaitzake, baina diruaren hotsak erakarrita, ekoizleek inolako kontrolik gabe landatzen dituzte zuhaitzak”.

Moralesek drone baten laguntzarekin erakutsi ditu deforestazioaren ondorioak: “Artea da Michoacaneko zuhaitz autoktonoa. Tamalez, baso hostotsua desagertzeko zorian dago. Ere mu honetan bi kilometro koadro ebaki dituzte ahukatea landatzeko”. Ahukate zuhaitzak ur asko behar du eta gutxika akui-feroak lehortzen ari dira. Irakaslearen aburuz, ustelkeria politikoa dago deforestazio masiboaren atzean: “Basoak estatuarenak dira. Nola da posible bi kilometro koadro moztea agintariak konturatu gabe?”. Urre berdeak gobernuaren isiltasuna erosi du. ■